

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา การวิเคราะห์ทางสังคมและเศรษฐกิจการผลิต โคเนื้อของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดตาก ทำให้ทราบถึงลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจของการผลิตโคเนื้อของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดตาก อีกทั้งกิจกรรมต่างๆที่เชื่อมโยงอยู่ในห่วงโซ่อุปทานการผลิตด้วย ทั้งนี้ได้นำเสนอเป็นข้อมูลเชิงพื้นที่ โดยการกำหนดพื้นที่การตั้งฟาร์มโคเนื้อบนพื้นที่ที่เป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ เพื่อสนับสนุนศักยภาพในการผลิตโคเนื้อของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดตากต่อไป

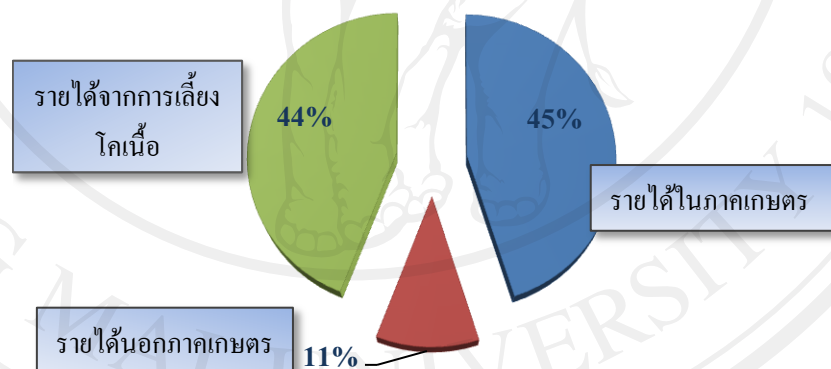
5.1 สรุปผลการศึกษา

เมื่อโลกเปลี่ยนแปลงประเทศต่างๆ เข้าสู่ระบบการพัฒนาอย่างรวดเร็ว ปัจจัยที่สำคัญที่สุดอันหนึ่งสำหรับการดำรงชีวิตในโลกและประเทศที่มีความเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็วนั้น คือ ปัจจัยทางด้านอาหาร จากการศึกษาหลายงานศึกษา พบว่า ปริมาณความต้องการบริโภคอาหารจำพวกหมวด เนื้อ นม ไข่ เพิ่มขึ้นตามทิศทางการพัฒนาของตัวเลขทางเศรษฐกิจ และในอาหารจำพวกเนื้อสัตว์ เนื้อ โค ถือเป็นสินค้าเพื่อการบริโภคที่สำคัญอันหนึ่งในท้องตลาด แต่เมื่อสิบปีที่ผ่านมา ปริมาณการเลี้ยงโคเนื้อในประเทศลดลงอย่างมาก อีกทั้งราคาโคเนื้อมีชีวิตก็ผันผวน เหตุนี้จึงอาจส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหารของประเทศในอนาคต ประกอบกับผู้ผลิตส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยอาจไม่มีกำลังในการต่อสู้ขับเคลื่อนระบบการผลิตต่อไปได้หากประสบปัญหาขาดทุนในการผลิต เหตุนี้ผู้ศึกษาจึงในการศึกษาการวิเคราะห์ทางสังคมและเศรษฐกิจการผลิตโคเนื้อของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดตาก จากผลการศึกษาสามารถแบ่งการสรุปออกเป็น 2 หัวข้อใหญ่ได้ดังนี้

1. สรุปผลการศึกษา การวิเคราะห์ทางสังคมและเศรษฐกิจการผลิตโคเนื้อของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดตาก พบว่า รูปแบบสังคมการเลี้ยงโคเนื้อของพื้นที่ศึกษาโดยส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยเลี้ยงโคเนื้อไว้เป็นอาชีพรองทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก โดยส่วนใหญ่ปลูกพืชเศรษฐกิจประเภทมันสำปะหลัง ถั่วเหลือง ข้าวโพด เป็นต้น จำนวนโคเนื้อที่เลี้ยงโดยเฉลี่ยอำเภอวังเจ้ามีจำนวนมากกว่าอำเภอแม่สอด โดยพันธุ์โคที่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นลูกผสมพื้นเมืองบราห์มัน รูปแบบการเลี้ยงในแต่ละพื้นที่แตกต่างกันไป คือ อำเภอแม่สอดและอำเภอวังเจ้าเลี้ยงโคเนื้อแบบขุนขึ้นโรง อำเภอสามเงาและอำเภอบ้านตากถูกส่งเสริมจากรัฐให้เลี้ยงโคขุนฝูงแบบปล่อยทุ่ง ส่วนทางอำเภอ

เมืองเลี้ยงแบบปล่อยทุ่งแต่เลี้ยงจำนวนน้อยตัว ข้อแตกต่างในการเลี้ยงแต่ละพื้นที่ คือ ลำดับแรก การขุนแบบยีนโรง ระยะเวลาการขุนที่อำเภอแม่สอดนานกว่ารวมถึงอำเภอแม่สอดมีการเลี้ยงโคขุน ร่วมกับการเลี้ยงโคฝูง คือ มีการเลี้ยงโคแม่พันธุ์และขยายพันธุ์เองในฝูง อำเภอแม่สอดส่วนใหญ่เป็น โคที่เกิดจากการผสมเทียมภายในฟาร์ม อำเภอวังเจ้าโคต้นน้ำทั้งหมดมาจากตลาดนัดโค-กระบือ หรือนายหน้าผู้ค้าโคท้องถิ่น พื้นที่อำเภอสามเงาและบ้านตากได้รับการส่งเสริมให้ปลูกหญ้าในพื้นที่ เลี้ยง ล้อมรั้วและปล่อยให้เล็มหญ้าในบริเวณแปลงหญ้า การปรับปรุงพันธุ์ได้รับการส่งเสริมการ ผสมเทียมจากปศุสัตว์ในพื้นที่ ส่วนทางอำเภอเมืองจะเลี้ยงผูกกับแปลงนาไร่ และมีการเกี่ยวหญ้า ธรรมชาติมาให้โค ที่มาของโคส่วนมากซื้อมาจากตลาดนัด หรือเพื่อนเกษตรกรด้วยกัน การคัดเลือก สายพันธุ์คัดเลือกโดยสายตาของผู้เลี้ยงหรือผู้ซื้อเอง

รายได้ที่เกิดจากการเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรรายได้ของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อต่อปีทั้งหมด มี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 446,088 บาท มีส่วนเบี่ยงเบนเท่ากับ 355,520 บาท โดยสามารถแบ่งได้เป็น 3 ส่วน คือ รายได้จากภายในเกษตรกร รายได้นอกภาคเกษตร และรายได้จากการเลี้ยงโคเนื้อ สามารถคิด เป็นร้อยละได้ดังนี้ 45.06, 10.81 และ 44.13 ตามลำดับ ดังแสดงในแผนรูปที่ 5.1

ที่มา: การสำรวจ

รูปที่ 5.1 แสดงสัดส่วนรายได้เฉลี่ยรายปีต่อหัวของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ

การขายโคมีชีวิตส่วนใหญ่มีพ่อค้ามารับซื้อถึงฟาร์ม รูปแบบการซื้อขายอำเภอวังเจ้าจะแตกต่างจากที่อื่นๆคือ คิดราคาตามน้ำหนักค่านอำเภอสามเงา บ้านตาก เมือง และอำเภอแม่สอดคิดราคาแบบเหมาตัวส่วนการจัดการหวัดดูคิอาหารสัตว์ ทุกพื้นที่ที่มีการปลูกพืชเศรษฐกิจสำคัญที่สามารถใช้แปรรูปเป็นอาหารสัตว์ได้ในราคาต่ำ มีแหล่งน้ำธรรมชาติให้น้ำเพียงพอตลอดปี ถือเป็นข้อได้เปรียบสำหรับเกษตรกรผู้เลี้ยงในพื้นที่ศึกษา กิจกรรมปลายน้ำพบว่าส่วนใหญ่เนื้อโคเนื้อโคที่จำหน่ายในจังหวัดตากได้จากการฆ่าและชำแหละในพื้นที่ แต่ส่วนใหญ่ที่จำหน่ายในตลาดทั่วไป

ไม่ใช่เนื้อโคขุน หากเป็นเนื้อโคคุณภาพจะวางจำหน่ายแบบแช่แข็ง ซึ่งความนิยมบริโภคของคนในพื้นที่จะนิยมแบบเนื้ออ่อนมากกว่า ในส่วนของความเชื่อมโยงกับกิจกรรมภายในครัวเรือนของเกษตรกรผู้เลี้ยงรายย่อย พบว่าเกษตรกรบางส่วนเลี้ยงโคเนื้อเพื่อเป็นกระดูกอมสินและขายเมื่อมีความจำเป็นใช้เงิน ความเชื่อมโยงเหมาะสมสำหรับการทำเกษตร คือ เลี้ยงโคเป็นอาชีพเสริม มีการใช้ผลพวงจากการปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อการผลิตอาหารสัตว์ ซึ่งมีความจำเป็นที่ส่วนราชการต้องเข้ามาให้ความรู้ในการปรับปรุงสูตรอาหาร ความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่เมื่อวิเคราะห์ต้นทุน พบว่าต้นทุนและผลตอบแทนการเลี้ยงโคขุนในพื้นที่อำเภอแม่สอดมีต้นทุนสูงที่สุด เนื่องจากราคาโคมีชีวิต ค่าแรงและค่าเสียโอกาสการใช้ที่ดินในอำเภอแม่สอดสูงกว่าแต่ราคาขายต่อตัวก็สูงกว่าเช่นกัน แต่มองในด้านอัตราผลตอบแทนอำเภอบ้านตากมีอัตราผลตอบแทนต่อตัวสูงที่สุด เนื่องจากมีต้นทุนในการซื้อเข้าโคมีชีวิตเพื่อการเข้าขุนต่ำเพราะมีการผลิตลูกโคเอง

2. สรุปผลการวิเคราะห์การหาพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการผลิตโคเนื้อของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดตาก พบว่า เมื่อมองในแง่ปัจจัยความเหมาะสมในพื้นที่ด้านการเลี้ยง อาหารสัตว์และการตลาด อาชีพเลี้ยงโคเนื้อของเกษตรกรทั้ง 5 พื้นที่ถือว่าเหมาะสมและให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าในลักษณะที่ทำเป็นอาชีพรองควบคู่กับการทำเกษตร อีกทั้งเมื่อดูได้จากแผนที่ที่แสดง จะพบว่า เกือบทุกพื้นที่ที่ศึกษา ตำแหน่งคอกจะตั้งอยู่บนบริเวณพื้นที่ที่เป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และทุ่งหญ้าสาธารณะ ซึ่งเป็นแหล่งอาหารสัตว์และถือเป็นปัจจัยสำคัญในการเป็นตัวบ่งชี้ถึงลักษณะความเหมาะสมในการเป็นแหล่งเลี้ยงโคที่แน่ชัดที่สุดปัจจัยหนึ่ง อีกทั้งผลของข้อมูลจากการวิเคราะห์ตัวเลขทางสถิติก็พบว่า ผู้เลี้ยงโคในทั้ง 5 พื้นที่ มีรูปแบบการจัดตัวแบบเป็นกลุ่ม(Clustered Pattern) ซึ่งสามารถบ่งชี้ได้ว่าพื้นที่การเลี้ยงมีความเหมาะสม ด้านต่อไปของสิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตโคเนื้อในพื้นที่ที่ได้ถูกระบุไว้แล้วว่าเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการผลิตก็คือ ด้านของการที่อาจจะมีการแก่งแย่งพื้นที่สาธารณะหรือทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ กล่าวคือ พื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเลี้ยงมีอยู่อย่างจำกัด แต่เมื่อแนวโน้มการตลาดมีช่องทางในการจำหน่าย และความต้องการบริโภคมากขึ้น พื้นที่ที่ถูกระบุว่าเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมจะมีคนผลิตโคเนื้อมากขึ้น และอาจมีการแก่งแย่งพื้นที่เพื่อการเลี้ยงโคเนื้อก็เป็นได้ เพราะฉะนั้นเมื่อมองในระยะยาวและเพื่อความยั่งยืน ส่วนนี้จึงเป็นหน้าที่สำคัญของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาดูแล เพราะแต่ละพื้นที่มีศักยภาพการผลิตที่ไม่เท่ากัน การผลิตโคในปริมาณที่ไม่สอดคล้องต่อศักยภาพของพื้นที่ไม่ใช่เรื่องที่ถูกตองนัก แม้ว่าจะถูกระบุว่าเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการผลิตเหมือนกันก็ตาม

5.2 ข้อเสนอแนะ

ส่วนที่มีความจำเป็นที่ส่วนราชการต้องเข้ามาให้ความรู้ในการเลี้ยงโคให้มีคุณภาพ การปรับปรุงพันธุ์โค เพราะคุณภาพ โคมีชีวิต เป็นจุดสำคัญที่เป็นตัวชี้วัดราคาขาย รวมถึงในการปรับปรุงสูตรอาหารให้มากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเพิ่มน้ำหนักโคในช่วงขุน เพราะอาหารเป็นปัจจัยหลักในการขุนอีกทั้งเป็นปัจจัยสำคัญเป็นอันดับสองในส่วนของต้นทุนรองจากราคาโคมีชีวิต หากเพิ่มประสิทธิภาพของอาหารพร้อมทั้งลดค่าใช้จ่ายในการซื้ออาหาร โคลง การลดต้นทุนพร้อมๆกับการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำน้ำหนักได้ จะทำให้สัดส่วนของกำไรในการผลิตเพิ่มขึ้น รวมถึงหากเมื่อคิดไปในด้านการเลี้ยงเพื่อประสิทธิภาพสูงสุดควบคู่กับการเลี้ยงให้ยั่งยืน

ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนเฉพาะเป็นพื้นที่ไป กล่าวคือ การส่งเสริมจากหน่วยราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพิจารณาความพร้อมของตัวเกษตรกรเองก่อน อาทิเช่น ความพร้อมด้านความรู้ ความสามารถในการเลี้ยง ด้านเงินทุน เมื่อพิจารณาปัจจัยส่วนบุคคลแล้วก็เลือกส่งเสริมให้ตรงจุด อาทิเช่น ภายในกลุ่มเกษตรกรเดียวกันเอง ผู้เลี้ยงที่มีความพร้อมด้านความสามารถในการเลี้ยง โคนแต่ไม่พร้อมด้านปัจจัยทุน อาจจะทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตต้นน้ำ เพาะพันธุ์ลูกโคเพื่อส่งให้เกษตรกรรายที่มีความพร้อมทางด้านเงินทุนเลี้ยงแบบขุนทำกำไรต่อไป การส่งเสริมในลักษณะนี้จะเป็นผลดี ไม่เพียงแต่เฉพาะแก่ตัวเกษตรกรเอง แต่ยังส่งผลดีต่อระบบการผลิตโคเนื้อและเนื้อโคที่จะสามารถดำเนินไปอย่างยั่งยืนมีสินค้าป้อนให้แก่ตลาดที่กำลังขยายออกไปเรื่อยๆในอนาคต และอาจสามารถลดผลกระทบจากการผันผวนของราคาซื้อขายโคมีชีวิตน้อยลงก็เป็นได้ เพราะไม่ได้มีการซื้อขายโคมีชีวิตผ่านพ่อค้าคนกลางในลักษณะของการซื้อขายแบบเก็งกำไรระยะสั้น หรือ ที่เรียกว่า “จับเชือกขาย” อีก รวมทั้งควรดูแลในส่วนของปริมาณการผลิตให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ที่จะสามารถรองรับปริมาณการผลิตให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและมีคุณภาพอีกด้วย

5.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้ยังขาดการศึกษาในประเด็นด้านการตลาดในส่วนของแนวโน้มราคาซื้อ-ขายโคมีชีวิต และแนวโน้มราคาซื้อ-ขายเนื้อโค ส่วนเกี่ยวข้องกับราคาขายสินค้าทั้งสองชนิด รวมถึงส่วนเหลือมทางการตลาดในการแปรรูปโคมีชีวิตไปสู่เนื้อโค ดังที่เห็นในรูปที่ 4.1 แนวโน้มราคาเนื้อโคเปรียบเทียบกับราคาโคมีชีวิต ปี 2539-2555 พบว่าแนวโน้มราคามีความสัมพันธ์ไปในทางบวก แต่อัตราการปรับขึ้นในระยะต่างๆของช่วงเวลามีไม่เท่ากัน กล่าวคือ เมื่อราคาเนื้อโคปรับตัวสูงขึ้นแต่ราคาโคเนื้อกลับไม่ได้ปรับตัวสูงขึ้นตามในลักษณะการตอบสนองกันตามแบบสินค้าที่อยู่ภายในห่วงโซ่อุปทานการผลิตเดียวกัน อีกทั้งการปรับตัวยังเป็นไปแบบสวนทางของสายพานการผลิต คือ

ราคาเนื้อโคในตลาดปรับสูงขึ้นก่อนจากความต้องการบริโภคสินค้าที่มากขึ้น จากนั้นผู้ขายจึงมีคำสั่งซื้อไปถึงพ่อค้ารวบรวมท้องที่และพ่อค้ารวบรวมท้องถิ่น เพื่อหาซื้อโคมีชีวิต เมื่อโคมีจำนวนน้อย ราคาโคมีชีวิตจึงปรับตัวสูงขึ้น เพื่อการศึกษาเรื่องการผลิตโคเนื้อให้ได้ผลดียิ่งขึ้นสำหรับการดำเนินการศึกษาครั้งต่อไป ผู้เขียนเห็นว่าจึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆข้างต้น ตามที่ได้กล่าวมา